

тельств, до выгона на пастбища;

4) скоропортящуюся сельскохозяйственную продукцию – в соответствии с перечнем, утвержденным Правительством;

5) имущество, относящееся к публичной сфере государства или административно-территориальных единиц;

6) иное имущество, на которое согласно закону не может быть обращено взыскание.

Заклучение. Полагаем, что ст. 89 ИК РМ, разрешающая лишение должника и членов его семьи единственного жилого помещения, должна быть изменена. Единственное жилое помещение должника должно быть освобождено от взыскания. Статья 64 ИК РМ, запрещающая выезд должника из страны, должна быть отменена как противоречащая ст. 2 Протокола № 4 к Конвенции о защите прав человека и основных свобод от 4 ноября 1950 года.

Литература:

1. Официальный монитор РМ № 160-162 от 07.09.2010 г.
2. Официальный монитор РМ № 160-169 от 07.09.2010 г.
3. Официальный монитор РМ. Специальный выпуск от 03.10.2006 г.
4. Официальный монитор РМ № 19-20 от 27.03.1997 г.
5. Официальный монитор РМ № 130-134 от 21.06.2013 г.
6. Официальный монитор РМ № 165-166 от 11.07.2008 г.
7. Официальный монитор РМ № 154-157 от 21.11.2002 г.
8. Официальный монитор РМ № 191-193 от 01.10.2010 г.
9. Официальный монитор РМ № 190-192 от 14.09.2012 г.
10. Официальный монитор РМ № 112-113 от 29.05.2012 г.
11. Архив суда Чокана мун. Кишинев дело № 11ег/39/2011
12. Архив суда Чокана мун. Кишинев, дело № 2-3182/2010; 2-2-25-2/092010

„MECANISMUL JURISDICȚIONAL DE ASIGURARE A LEGALITĂȚII ÎN STATUL DE DREPT”

(autor Petru Railean) – o lucrare importantă și utilă pentru fiecare

O carte bună este deschisă cu speranță și închisă cu profit, susține Amos Bronson Alcott, profesor, scriitor și filosof american. Cu un asemenea mesaj, am deosebita onoare să inițiez cititorul în lumea cărții recenzate, care, chiar dacă este dedicată materiei juridice, prezintă totuși un mare interes pentru fiecare dintre noi.

Într-adevăr, o carte bună se recomandă de la sine. Cu siguranță, este și cazul monografiei elaborate cu o deosebită dăruire și profesionalism de către domnul doctor în drept **Petru Railean**.

În esență, monografia reprezintă un rezultat valoros al unui efort științific enorm și îndelungat, materializat la o primă etapă într-o voluminoasă teză de doctor în drept, susținută cu succes la 10 iunie 2014. Având deosebită plăcere de a-i fi conducător de doctorat, constat cu satisfacție că perioada care a urmat a fost una favorabilă aprofundării studiului, discipolul reușind să dea un plus de valoare și volum lucrării sale inițiale, rezultatul obținut fiind unul impresionant – o monografie interesantă, actuală, utilă și de mult timp așteptată. Este scrisă într-un limbaj clar, ușor și accesibil atât pentru cei inițiați în materie, cât și pentru simplii cetățeni.

În acest context, îmi exprim și deosebita apreciere la adresa autorului, care a intuit perfect necesitatea și actualitatea unui asemenea demers științific pentru societatea noastră. Îmbinând armonios bogata sa experiență practică de magistrat cu o vastă documentare în domeniu (450 de surse la care s-a făcut trimitere de 1260 de ori), autorul a reușit să elaboreze o lucrare temeinică, într-o manieră autentic științifică.

Actualitatea problemei investi-

gate și, respectiv, a lucrării vorbește de la sine. Transformările democratice inițiate în ultimul deceniu al secolului trecut, care au marcat trecerea societății noastre de la un regim politic totalitar la unul bazat pe drept și pe valorile democratice, au impus în mod inevitabil o reorganizare a puterii în stat în baza unor noi principii constituționale. Rolul central în cadrul acestui demers reformator i-a revenit incontestabil principiului separației și colaborării puterilor legislative, executive și judecătorească în exercitarea prerogativelor constituționale ce le revin (art. 6 din Constituția Republicii Moldova). Conform acestui principiu, fiecărei ramuri a puterii de stat i-a revenit o misiune proprie și un loc distinct în cadrul mecanismului statal.

În lumina acestor realități, după cum corect susține autorul, cea mai substanțială reformare a suportat-o **puterea judecătorească**, întrucât aceasta treptat se transformă dintr-o „pîrghie de represiune”, aflată la dispoziția guvernanților, într-un garant al respectării și restabilirii legalității în cadrul societății, în special prin afirmarea sa ca un instrument de apărare a drepturilor și libertăților omului și cetățeanului și un mijloc de contracarare a abuzurilor și exceselor de putere.

Paralel, o nouă reafirmare a cunoscut și **principiul legalității** în viața societății și în activitatea statului. Incontestabil, principiul în cauză a fost unul central și pentru funcționarea puterii în fostul regim sovietic, însă odată cu ruina acestuia și inițierea edificării unui nou stat, s-au impus reconceptualizarea legalității și ajustarea acesteia la noile realități democratice. Pe cale de consecință, s-a

impus și revizuirea mecanismului de asigurare a acesteia. Important e că principiul legalității a devenit un element central al statutului constituțional al ramurilor puterii, fiecare dintre ele recunoscând și asumându-și obligația funcționării în baza acestui principiu.

Dincolo de aceste aspecte particulare, întrucît principiul legalității în varianta sa reconceptualizată a fost recunoscut ca o dimensiune inerentă statului de drept, actuală a devenit problema asigurării acesteia cu ajutorul unui mecanism eficient. Rolul central în cadrul acestuia i-a revenit **justiției**, dată fiind noua menire a acesteia pentru stat, societate și cetățean.

În concret, formarea puterii judecătorești a implicat inevitabil și afirmarea acesteia în calitate de garanție a principiului separației puterilor în stat și a sistemului de „frîne și contrabalante”, în cadrul căruia s-a impus ca un instrument de asigurare a legalității prin intermediul controlului judecătoresc.

Mai mult, instituirea Curții Constituționale, ca unic organ de jurisdicție constituțională, a marcat extinderea activității jurisdicționale în cadrul statului și amplificarea rolului acesteia în asigurarea legalității. Acest fapt a căpătat o semnificație distinctă întrucît, grație funcțiilor sale, Curtea Constituțională a determinat afirmarea **principiului legalității constituționale** (constituționalității) ca principiu fundamental într-un stat de drept.

Aceste momente privite în ansamblu, după cum pe bună dreptate subliniază autorul, au căpătat o importanță teoretică și practică distinctă, în contextul eforturilor Republicii Moldova de edificare și consolidare a statului de drept. În mare parte, particularitățile acestor procese au fost reflectate fragmentar în studiile de specialitate, au fost discutate în cadrul unor importante foruri științifice. Cu toate acestea însă, s-a evitat abordarea complexă, într-un studiu monografic, a rolului

activității jurisdicționale în asigurarea legalității în statul de drept.

Prin urmare, actualitatea demersului științific semnat de către dl doctor în drept **Petru Railean** este pe deplin justificată de necesitatea:

- precizării conținutului noțiunii „activitate jurisdicțională”;
- conturării accepțiunii contemporane a principiului legalității;
- identificării legalității constituționale (constituționalității) în cadrul regimului general al legalității;
- determinării rolului puterii judecătorești în noile condiții democratice;
- elucidării statutului puterii judecătorești în sistemul separației puterilor în stat;
- concretizării exigențelor cărorora trebuie să corespundă aceasta pentru a-și realiza misiunea;
- aprecierii rolului jurisdicției constituționale în asigurarea legalității.

Dezvoltarea acestor aspecte în cadrul doctrinei juridice este, cu siguranță, mai mult decît actuală și importantă, întrucît statul de drept, pe care îl edificăm atît de greu în Republica Moldova, a impus cu necesitate redimensionarea și reconceptualizarea multor elemente ce țin de organizarea și funcționarea puterii de stat, de înțelegerea corectă și realizarea eficientă a căroră depinde într-un final realizarea scopului mult rîvnit.

În acest efort științific, destul de important și necesar pentru Republica Moldova la etapa actuală, s-a implicat și autorul prin intermediul monografiei sale, venind cu noi teze, idei, abordări, concluzii și recomandări valoroase pentru doctrină și practică.

Urmărind realizarea unui studiu complex asupra esenței și particularităților activității jurisdicționale în vederea aprecierii rolului acesteia în asigurarea legalității ca principiu fundamental al statului de drept, autorul își structurează destul de logic și judicios lucrarea, acordînd

atenție și analizînd profund cele mai importante aspecte ale problematicii.

În concret, merită apreciat faptul că autorul:

- dezvăluie accepțiunea contemporană a legalității și identifică cele mai importante elemente ale mecanismului de asigurare a acesteia;
- dezvăluie esența activității jurisdicționale și precizează subiecții ce o desfășoară;
- apreciază locul și rolul puterii judecătorești în statul de drept, prin prisma principiului separației puterilor în stat;
- elucidează semnificația controlului judecătoresc ca principal mijloc de asigurare a legalității în statul de drept;
- identifică cele mai importante condiții de care depinde calitatea actului de justiție ca premise indispensabile asigurării legalității de către puterea judecătorească;
- fundamentează teoria legalității constituționale (constituționalității);
- elucidează contribuția jurisdicției constituționale la asigurarea legalității constituționale ca element central al regimului legalității și identifică căile de consolidare a rolului acesteia în cadrul statului de drept.

Vorbînd nemijlocit despre structura monografiei, vom preciza că fiecare din cele opt capitole sînt axate pe aspectele-cheie ale problematicii abordate, care, succedîndu-se logic și completîndu-se reciproc, întregesc un tablou relevant al mecanismului jurisdicțional de asigurare a legalității în statul de drept contemporan.

Capitolul 1, intitulat **Valorificarea științifică a rolului activității jurisdicționale în asigurarea legalității în statul de drept**, cuprinde o trecere în revistă a cercetătorilor care au fost preocupați de problema asigurării legalității în statul de drept și de rolul justiției în acest sens, autorul urmărind aprecierea

gradului de cercetare științifică a temei. Capitolul este structurat în două compartimente în funcție de direcțiile principale propuse spre investigare:

1) interesul doctrinar față de problema legalității și a mijloacelor de asigurare a acesteia;

2) rolul justiției în asigurarea legalității ca subiect de cercetare științifică.

În baza studierii literaturii de specialitate, autorul face o analiză comparativă a situației existente în domeniu, prestabilindu-și și propriile direcții de cercetare.

Capitolul 2, cu genericul *Esența și valoarea legalității ca principiu fundamental al statului de drept*, reprezintă un compartiment de inițiere în tematica supusă investigației, în care se urmărește, în principal, dezvăluirea accepțiunii contemporane a legalității, pecizarea esenței și particularităților acesteia în condițiile statului de drept, a mecanismului de asigurare a acesteia. O atenție deosebită autorul acordă structurii și conținutului legalității, precum și elucidării distincției dintre „legalitatea” și „legalitatea de drept”.

În consecință, autorul conchide pe bună dreptate că, în prezent, legalitatea trebuie privită, în primul rând, ca un principiu al activității statului (autorităților statale), respectarea consecventă a acestuia determinând esența de drept a statului. Mai mult, „respectarea legalității” de către acești subiecți nu trebuie redusă la „respectarea legii” stricto sensu, întrucât ea presupune respectarea principiilor dreptului și a valorilor sociale fundamentale, în special a demnității, drepturilor, libertăților și intereselor legale ale omului și cetățeanului.

Capitolul 3, intitulat *Justiția și activitatea jurisdicțională: determinări conceptuale, instituționale și valorice*, cuprinde un studiu amplu asupra esenței și conținutului justiției și a activității jurisdicționale. Atenția autorului este axată

în principal pe asemenea momente precum: accepțiunea filosofică a justiției ca valoare general-umană, conotația valorico-juridică a justiției, jurisdicția și activitatea jurisdicțională, formele contemporane ale jurisdicției, specificul activității jurisdicționale în statul de drept.

Urmărind în acest capitol concretizarea cu precădere a noțiunii de „activitate jurisdicțională”, autorul conchide destul de argumentat că aceasta presupune activitatea prin care se realizează funcția jurisdicțională a statului. Dat fiind faptul că această funcție este realizată atât de către organe cu caracter judecătoresc, cât și cu caracter nejudcătoresc, activitatea jurisdicțională este apreciată ca fiind activitatea desfășurată de către jurisdicția de drept comun, în cea mai mare parte (din care face parte și jurisdicția administrativă), și jurisdicția specială – constituțională, reprezentată de Curtea Constituțională.

Capitolul 4, denumit *Valoarea și statutul puterii judecătorești în statul de drept*, este axat în principal pe analiza redimensionării puterii judecătorești și concretizarea statutului acestei ramuri a puterii în contextul statului de drept. În concret, sînt elucidate particularitățile puterii judecătorești ca element indispensabil unui stat de drept, prin prisma rolului acesteia în sistemul „frînelor și contrabalanelor”. Se pune accentul, în special, pe semnificația puterii judecătorești de a fi o contrapondere pentru celelalte puteri, mai ales prin intermediul controlului pe care îl exercită.

Capitolul 5, intitulat *Controlul judecătoresc – mijlocul principal de asigurare a legalității în statul de drept*, conține un studiu detaliat asupra rolului puterii judecătorești în asigurarea legalității. Pentru început, este readusă în atenție problema legalității ca principiu fundamental al actului de justiție, prin aceasta autorul subliniind o idee cu valoare axiomatică în materie: „pentru a asigura regimul legalității

în societate și în stat, legalitatea trebuie mai întîi să fie inerentă justiției”.

În continuare, sînt aduse argumente ce denotă rolul justiției în: asigurarea legalității procesului de aplicare a constrîngerii juridice; asigurarea legalității la nivelul administrației publice; asigurarea legalității scrutinelor electorale, prin aceasta elucidîndu-se doar cîteva din modalitățile în care puterea judecătorească contribuie la realizarea legalității în stat.

Capitolul 6, cu genericul *Calitatea justiției – exigență indispensabilă asigurării legalității în statul de drept*, conține o analiză profundă a trei momente importante care circumscriu calitatea justiției, fiind astfel indispensabile pentru realizarea misiunii acesteia:

- publicitatea și transparența activității jurisdicționale – premise necesare asigurării legalității;

- aplicarea uniformă a legislației de către instanțe – condiție indispensabilă asigurării legalității;

- echilibrul dintre imunitatea judiciară și răspunderea judecătorilor – garanție a asigurării legalității.

Pe cale de consecință, autorul conchide că întrunirea condițiilor date este absolut necesară pentru ca puterea judecătorească să asigure eficient legalitatea în stat.

Capitolul 7, cu titlul *Rolul justiției constituționale în asigurarea legalității în statul de drept*, este axat pe două subiecte principale:

- legalitatea constituțională – urmărindu-se argumentarea calității acesteia de a fi nucleul legalității în statul de drept;

- esența și menirea justiției constituționale într-un stat de drept.

Ideea centrală promovată în acest capitol ține, în special, de accentuarea valorii legalității constituționale ca element central și indispensabil al statului de drept. Pe fondul pericolului absolutizării principiului legalității (demonstrat destul de clar de istorie), autorul apreciază justificat că legalitatea constituțio-

nală intervine ca o garanție fundamentală a legalității, presupunând conformitatea actelor normative și a proceselor de exercitare a puterii cu Constituția statului.

Capitolul 8, denumit *Curtea Constituțională a Republicii Moldova – pilonul central al regimului legalității*, fiind o continuare logică a capitolului anterior, vine să releve aportul nemijlocit al Curții Constituționale a Republicii Moldova la asigurarea legalității, prin prisma analizei funcțiilor acesteia. În contextul evaluării rolului Curții Constituționale ca unică autoritate competentă în materia asigurării legalității constituționale (constituționalității), autorul punctează principalele momente ce ar spori contribuția activității sale juridic-jurisdicționale la asigurarea regimului legalității în cadrul statului.

Un alt subiect important abordat în acest capitol este recursul constituțional, altfel spus, dreptul cetățenilor de a sesiza Curtea Constituțională, autorul invocând argumente temeinice în favoarea recunoașterii acestuia drept garanție fundamentală a legalității și a respectării drepturilor și libertăților omului într-un stat de drept.

Ținând cont de cele menționate, susținem cu toată responsabilitatea și fără îndoială că monografia este una dintre puținele investigații științifice complexe, monografice din arealul științific autohton, consacrate studierii rolului activității juridic-jurisdicționale în asigurarea legalității în cadrul statului de drept. Mai mult, valoarea științifică a monografiei sporește și datorită principalelor concluzii științifice și recomandări formulate de autor ce țin de:

– argumentarea esenței și conținutului noțiunii de „activitate juridic-jurisdicțională” ca fiind activitatea desfășurată atât de instanțele de drept

comun, cât și de jurisdicția constituțională a statului;

– argumentarea necesității redimensionării principiului legalității în cadrul statului de drept contemporan și identificarea constituționalității (legalității constituționale) ca principiu distinct al ordinii constituționale, ca nucleu al principiului legalității;

– precizarea locului și rolului puterii judecătorești în statul de drept, prin prisma principiului separației puterilor în stat, ca principalul factor de asigurare a legalității în sfera de aplicare a dreptului;

– argumentarea necesității recunoașterii precedentului judiciar ca fiind izvor de drept pentru sistemul nostru juridic, întrucât are rolul de a contribui la asigurarea principiului legalității implicit în desfășurarea activității juridic-jurisdicționale;

– argumentarea rolului distinct al Curții Constituționale a Republicii Moldova în asigurarea respectării principiului constituționalității ca nucleu al legalității în statul de drept.

Toate acestea denotă o pronunțată originalitate științifică a studiului realizat de către cercetătorul **Petru Railean**, care de altfel derivă din însuși scopul și obiectivele prestabilite, orientate în ansamblu spre dezvoltarea teoriei legalității și a mecanismului juridic-jurisdicțional de asigurare a acesteia în statul de drept.

Rezultatele investigațiilor obținute de către Domnia sa considerăm că sînt benefice dezvoltării continue a teoriei statului de drept, a teoriei legalității și a mecanismului juridic-jurisdicțional de asigurare a acesteia, a teoriei organizării și funcționării puterii judecătorești, a teoriei justiției constituționale, precum și a științei dreptului constituțional în ansamblu. Din această

perspectivă, lucrarea reprezintă o sursă monografică pentru cercetătorii din domeniul dreptului public, preocupați de problema legalității și a constituționalității, a mecanismului de asigurare a acestora, iar rezultatele obținute pot servi drept repere orientative în cercetarea ulterioară a subiectului.

Concluziile și recomandările formulate de către autor pot fi utilizate pe larg atât de teoreticienii care vor continua investigațiile în acest domeniu, cât și de către practicieni (în special, magistrați) și simplii cetățeni pe parcursul soluționării problemelor concrete privind exercitarea controlului judecătorec și a controlului constituționalității în vederea asigurării și restabilirii legalității și a legalității constituționale.

În fine, țin să-mi exprim deplina încredere în faptul că monografia dlui doctor în drept – **Railean Petru** – va ocupa locul binemeritat în bibliotecile savanților și ale cercetătorilor științifici, ale lectorilor și profesorilor universitari, ale studenților facultăților de drept, ale factorilor de decizie, magistraților și ale tuturor juriștilor, precum și în cele ale cetățenilor, cărora le va servi drept ghid practic pentru cunoașterea și implicarea activă în funcționarea mecanismului juridic-jurisdicțional de asigurare a legalității și constituționalității în Republica Moldova.

În adresa autorului, îmi exprim speranța că își va continua activitatea științifică la fel de prodigios, bucurîndu-se cu lucrări bune, profund științifice, care să aducă profit de cunoștințe fiecăruia dintre noi.

Gheorghe COSTACHI,
doctor habilitat în drept,
profesor universitar